Länsstyrelsen
i Jönköpings län

YTTRANDE

Sida 1/21

Datum
2018-06-15

Diarienummer
543-2029-2018
0680-1306

Er beteckning
BS 22-838-2012

Gustav Enander
Miljö- och samhällsbyggnadsavd.
Telefon 010-22 36 305
gustav.enander@lansstyrelsen.se

Bergsstaten
mineinspect@bergsstaten.se

Samråd enligt 8 kap. 1 § minerallagen om bearbetningskoncession för Norra Kärr K nr 1, Jönköpings kommun

Ställningstagande/sammanfattning

Länsstyrelsen har granskat handlingarna utifrån tillämpningen av 3, 4 samt 6 kap. miljöbalken (1998:808) och anser att underlaget behöver kompletteras för att Länsstyrelsen ska kunna ta ställning till om koncession bör meddelas.

Enligt Högsta förvaltningsdomstolens dom 2047-14 är regleringen i minerallagen avsedd att åstadkomma att prövningen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken ska göras så tidigt som möjligt och vid endast ett tillfälle.

Miljökonsekvensbeskrivningen måste därför möjliggöra en prövning av hela verksamhetens markanvändning. Utifrån det finner Länsstyrelsen att miljökonsekvensbeskrivningen inte uppfyller kraven på underlag för att kunna pröva ansökan mot 4 kap. 8 § miljöbalken. Länsstyrelsen bedömer vidare att miljökonsekvensbeskrivningen inte heller ger ett tillräckligt underlag för att möjliggöra en bedömning av verksamhetens förenlighet i övrigt med 3 och 4 kap. miljöbalken. Länsstyrelsen anser att Tasman Metals AB, nedan kallat bolaget, ska ges möjlighet att komplettera ansökningshandlingarna enligt nedan.

KOMPLETTERINGSBEGÄRAN:

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNINGEN

Lokaliseringen

1. Bolaget ska presentera en lokaliseringsutredning med motivering till val av plats för samtliga driftsanläggningar, inklusive transportväg till och från verksamheten. Av redovisningen ska framgå:
   a. hur de beaktade kriterierna i lokaliseringsutredningen förhåller sig till varandra för de studerade alternativen och
   b. vad som varit avgörande för det slutliga valet av drifts-anläggningarnas respektive lokalisering.

2. Bolaget ska beskriva val av plats i relation till påverkan på riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Utgångspunkten ska vara de värden som respektive riksintresse avser att skydda.
3. Utöver av bolaget upptagna kriterier vill Länsstyrelsen att bolaget beaktar följande kriterier.
    a. Geohydrologiska förhållanden ska beskrivas för de olika lokaliseringsalternativen för sandmagasin och gråbergsupplag.
    b. Redogörelse för påverkan på natur- och kulturmiljövärden och på vilket sätt hänsyn har tagits till dessa vid val av plats för samtliga driftsanläggningar.
    c. Redogörelse för hur transporter till och från verksamheten avses bedrivas samt i vilken omfattning. Olika alternativ med för- och nackdelar bör framgå och ställas i relation till val av plats för övriga driftsanläggningar.

Avfall och materialkarakterisering

4. Bolaget ska motivera de valda undersökningsmetoderna mot bakgrund av Naturvårdsverkets yttrande att det inte går att avgöra om det material som använts till materialkarakteriseringen ger en representativ bild över fyndigheten och omgivande berg i form av förekommande geologiska enheter. Av redovisningen ska framgå:
    a. En jämförelse av de metoder som använts och resultat mot kraven på materialkarakterisering i utvinningsavfallsförordningen.
    b. Om jämförelse inte går att utföra ska kompletterande tester göras så att jämförelse möjliggörs.
5. Bolaget ska redovisa förekomst av blyglans/bly i avfallet. Av redovisningen ska framgå:
    a. En tydligare redogörelse av vilka försiktighetsåtgärder som ska vidtas i anrikningsverket med anledning av blyinnehåll i utvinningsavfallet.
    b. Redovisning av förväntad halt av bly i lakvattnet.
    c. Eventuella miljökonsekvenser vid läckage av bly till recipienter.
6. Bolaget ska redovisa hur marken ska kunna återgå till dagens markanvändning utan risk för att föroreningar sprids i framtiden.

Övergripande risker

7. Bolaget ska redovisa en övergripande riskanalys inklusive en översiktlig beskrivning av de åtgärder som planeras för att skadliga verkningar ska undvikas, minskas eller avhjälpas. Riskanalysen ska bl.a. belysa eventuellt haveri av sandmagasinet och innefatta samtliga riksintressen som anges nedan (punkt 11).

Processavloppsvatten

8. Bolaget ska komplettera miljökonsekvensbeskrivningen med vilken kvalité avloppsvattnet beräknas ha efter rening samt vilka mängder som beräknas uppstå och vart processavloppsvattnet ska ledas efter rening.

Vattenuttag

9. Bolaget ska redovisa en beskrivning av verksamhetens användning av vatten vid annat än normal drift och normala väderleksförhållanden. Av redovisningen ska framgå:
    a. Hur flödet från verksamheten påverkas vid kraftig nederbörd och om avbördningskapaciteten i nedströms liggande recipienter är tillräcklig.
    b. Hur tillgången av vatten för driften av samtliga anläggningar säkerställs under perioder med låg nederbörd/torka. Bolaget ska här redovisa vilka möjliga vattenmagasin som kan komma att användas för att säkerställa de volymer/flöden som behövs inom samtliga driftanläggningar.

Översiktsplaner

10. Bolaget ska redogöra hur planerad verksamhet förhåller sig till Jönköpings nya översiktsplan som antogs år 2016 samt Tranås och Ödeshögs kommuns översiktsplaner.

RIKSINTRESSEN

11. Bolaget ska komplettera med en beskrivning av påverkan på följande riksintressen enligt 3 kap. 5, 6, 8 och 9 §§ och 4 kap. 2 och 8 §§ miljöbalken:
    a. Svartån och Noån: Riksintresse för naturvård (NRO06002). Beskrivningen ska särskilt innehålla:
        i. en riskbedömning av exponeringsvägar för metaller och bedömning av påverkan på utter.
    b. Sommen: Riksintresse för naturvård (NRO06001, NRO-05-42) och friluftsliv (FF 06, FE 02),
    c. Vättern: Natura 2000-området Vättern (Södra) (SE0310432), Riksintresse för naturvård (NRO06006), rörligt friluftsliv (4 kap. 2 § miljöbalken), dricksvattenanläggningar, yrkesfiske och vattenbruk. Beskrivningen ska särskilt innehålla:
        i. hur driftsanläggningarna kan påverka dagens och framtida huvudmäns möjlighet att nyttja råvatten från Vättern för dricksvattenproduktion.
        ii. vilka diffusa utsläpp som kan medföras av att driftsanläggningar och dagbrott är placerade inom Vätterns avrinningsområde.
        iii. en riskbedömning av de kommersiellt viktigaste målarterna inom yrkesfisket.

d. Natura 2000-områden som kan skadas av verksamheten utifrån lokaliseringsutredningen, den övergripande riskanalys samt de geohydrologiska undersökningarna. Detta gäller både de Natura 2000-områden som redan har identifierats i ansökningshandlingarna och eventuellt tillkommande områden.
e. Försvarets influensområde för luftrum (MSA-område TM0056).

Ingående vattenförekomster för Adelövsån samt riksintressena Svartån och Noån, Sommen och Vättern

12. Bolaget ska beskriva verksamhetens påverkan på miljökvalitetsnormer för vatten samt biologiska, kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorer för de vattenförekomster som omfattas av riksintressen samt Adelövsån. Bolaget ska även visa på hur verksamhetens beräknade utsläpp står i förhållande till övriga källor (t.ex. massbalans för berörda recipienter uttryckt i kg/år). Vid behov ska bolaget även redovisa vilka åtgärder som kan genomföras för att minska eller avhjälpa påverkan.
13. Bolaget ska redovisa översiktligt kunskapsunderlag av eventuella natur- och miljövärden för Adelövsån, och nedströmsliggande vattendrag/ sjöar ned till och med sjön Sommen (västra delen) motsvarande de som gjordes för Stavabäcken, Gyllingesjön med flera i ansökan år 2012.

Bakgrund

Tasman Metals AB inkom den 6 juli 2012 till Bergsstaten med en ansökan om bearbetningskoncession för brytning av sällsynta jordartsmetaller, zirkonium, niobium, yttrium, hafnium, fältspat och nefelin vid Norra Kärr i Jönköpings kommun.

Länsstyrelsen fick ärendet för samråd enligt 8 kap. 1 § minerallagen (1991:45) den 17 september 2012. Länsstyrelsen yttrade sig över ansökan till Bergsstaten den 10 december 2012 (dnr 543-6492-2012) och framförde att ansökan behövde kompletteras för att en bedömning av 3, 4 och 6 kap. miljöbalken ska kunna göras.

Kompletteringarna inkom för samråd till Länsstyrelsen den 25 januari 2013. Länsstyrelsen tillstyrkte att bearbetningskoncession skulle beviljas i yttrande daterat den 18 februari 2013 (dnr 543-784-2013). Tillstyrkandet var under förutsättning av markanvändningen av anläggningar utanför koncessionsområdet skulle prövas enligt 3 och 4 kapitlet miljöbalken vid en senare tillståndsprövning enligt 9 kapitlet miljöbalken.

Bergsstaten beviljade bearbetningskoncession den 15 maj 2013. Beslutet överklagades till regeringen som avvisade överklagandet. Regeringens beslut överklagades till högsta förvaltningsdomstolen. Högsta förvaltningsdomstolen upphävde beslutet om bearbetningskoncession och återförvisade

ärendet genom dom den 22 februari 2016 (mål nr 2047-14). Regeringen återförvisade ärendet i sin tur tillbaka till Bergsstaten den 30 juni 2016.

Bergsstaten lämnade därefter bolaget möjlighet att komplettera sin ansökan med så precisa uppgifter som möjligt avseende den kommande markanvändningen för driftsanläggningar både inom och utanför det ansökta koncessionsområdet. Alternativa lokaliseringar kan redovisas. En redogörelse för driftsanläggningarnas direkta och indirekta effekter på sådana allmänna intressen som avses med bestämmelserna i 3 och 4 kapitlet miljöbalken skulle också redovisas.

Bolaget kompletterade ansökan den 15 januari 2018.

Länsstyrelsen fick den 6 mars 2018 ansökan på nytt på samråd enligt 8 kapitlet 1 § minerallagen. Länsstyrelsen har skickat ansökningshandlingarna på remiss till Energimyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Statens geotekniska institut (SGI), Trafikverket, Länsstyrelsen Östergötland, Aneby kommun, Jönköpings kommun, Tranås kommun och Ödeshögs kommun. Länsstyrelsen har förtydligat att yttranden ska avse tillämpningen av 3 och 4 kap. miljöbalken samt bedömning av miljökonsekvensbeskrivningen för det sökta koncessionsområdet såväl som den markanvändning för driftsanläggningar som redovisats av sökanden. Bergsstaten har gett berörda fastighets- och sakägare möjlighet att till Länsstyrelsen inkomma med synpunkter på miljökonsekvensbeskrivningen.

Länsstyrelsen översänder i samband med detta yttrande samtligt inkomna yttranden till Bergsstaten.

INKOMNA YTTRANDEN

Av Naturvårdsverket yttrande framgår att de har en positiv inställning till utvinning av metaller som används vid framställning av grön teknik som exempelvis solceller, batterier till elbilar m.m. Naturvårdsverket anser dock inte att denna inställning medför att de krav som ställs i miljöbalken får åsidosättas. All utvinning – oavsett mineral – ska ske på ett ansvarsfullt och miljömässigt hållbart sätt. Naturvårdsverket anser att det inte går att utesluta en betydande miljöpåverkan på Vättern och dess närområde och att det saknas en korrekt karakterisering som är representativ för det utvinningsavfall som kommer att uppstå i gruvverksamheten. Verksamheten är belägen ovanför Vättern och de geohydrologiska förhållandena är – förutom för delar av dagbrottet – inte utredda. Detta medför att det inte går att utesluta att metallhaltiga läckage kan transporteras med grundvattnet mot Vättern. Naturvårdsverkets bedömning är följaktligen att bearbetningskoncession inte kan meddelas utifrån befintligt underlag.

Av Trafikverkets yttrande framgår att bolaget bör redovisa antal transporter per dag och hur de arbetar för att transporter till och från verksamheten kan ske med hänsyn till miljön. Framförallt när det gäller val av fordon, körsätt och ruttval men även störningar på närboende. Under förutsättning att transporterna sker vardagar och på dagtid har Trafikverket inget att erinra ur miljösynpunkt. Trafikverket har även lämnat information om anslutningstillstånd.

Av Länsstyrelsen Östergötlands yttrande framgår att under förutsättning att verksamheten bedrivs såsom angivits i handlingarna bedöms tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken inte krävas vad gäller Natura 2000-områdena Holkaberg, Narbäck, Svartåmynningen eller Västra Roxen. Miljökonsekvensbeskrivningen bör kompletteras med handlingar som visar verksamhetens påverkan på riksintresset sjön Sommen och odlingslandskapet i Hålaveden. Länsstyrelsen Östergötland kan inte slutligt ta ställning till om bearbetningskoncessionen bör beviljas eller inte mot bakgrund av att uppgifter saknas. Länsstyrelsen förtydligar att miljökonsekvensbeskrivningen behöver kompletteras med en redogörelse för beräknade utsläppshalter för Sommen samt en bedömning av hur dessa utsläpp kan påverka möjligheterna att tillgodose riksintressena för såväl naturvård som friluftsliv. Den bör även kompletteras med en redogörelse av verksamhetens påverkan på de samlade höga natur- och kulturmiljövärden som finns i Hålaveden, som pekats ut i den nationella bevarandeplanen för odlingslandskapet, samt på vilket sätt hänsyn har tagits till dessa vid val av plats för driftsanläggningarna. Som ett led i detta bör lokaliseringsutredningen kompletteras med en tydlig motivering till valet av plats för sandmagasinet och utjämningsdammen.

Av Aneby kommuns yttrande framgår att koncession inte ska lämnas, att verksamheten ska prövas utifrån och följa Weserdomen (mål C-461-13), att ansökan inte uppfyller kraven på en säker översvämningskartering, att sökanden inte redovisat någon miljömässig motivering och avvägning varför man avser släppa vattnet till Adelövsån och vidare till Svartåsystemet alternativt använda Vättern som recipient för hela verksamheten. Kommunen hänvisar till att 1 kap. 1 § miljöbalken bör tillämpas när miljökonsekvensbeskrivningen ska beaktas. Kommunen bedömer att verksamheten endast kan komma att tillåtas om inte avledning av vattnet från verksamheten påverkar vattenkvalitén eller den ekologiska statusen i vattenförekomsterna Noån, Ralången och Svartån inom Aneby kommun. Kommunen anser inte att sökanden har visat att det är ekonomiskt rimligt och miljömässigt motiverat att koncessionen ska meddelas utifrån de skyddsåtgärder som kan tänkas att ställas vid en eventuell framtida miljöprövning. Miljökonsekvensbeskrivningen bör kompletteras för att säkra prövningen av verksamheten.

Av Jönköpings kommuns yttrande framgår att Länsstyrelsen och Bergsstaten rekommenderas avstyrka ansökan om bearbetningskoncession. Med beaktande av 2 kap. 6 §, 3 och 4 kap. miljöbalken anser kommunen att ansökan inte behandlar ett antal upptagna risker och konsekvenser med en gruvverksamhet. Kommunen anser inte det lämpligt att anlägga och driva gruvverksamhet i området då riskerna av miljö- och hälsoskäl är för höga. En gruvverksamhet anses innebära en alltför storskalig omvandling av landskapet. En storskalighet som är helt främmande för Södra Vätterbygden, som har bebyggelse, natur- och friluftsvärden. Riktlinjer i Jönköpings kommuns Översiktsplan 2016, som rör området och dess verksamhet, har inte beaktats i ansökan. Ansökan belyser i mycket liten utsträckning eller inte alls påverkan på eller risker för viktiga allmänna intressen, inkluderande riksintressen upptagna i 3 och 4 kap. miljöbalken, i synnerhet när det gäller naturvård, totalförsvaret, yrkesfiske, friluftsliv och det allra viktigaste vattenförsörjning. Inför bedömningen av mark- och vattenanvändning bör ansökan kompletteras med riskerna kring brandfarliga och farliga kemiska produkter samt radioaktiva ämnen, transporter av farligt gods mellan E4:an och anläggningarna, analyser av möjliga riskscenarier samt dricksvattenförsörjning ur krisberedskaps-perspektiv. Risken för och konsekvensen vid dammbrott eller sabotage har inte utretts. Riskerna med gruvverksamheten är avsevärt höga för uppkomst av irreparabla skador på framför allt dricksvattenförsörjning, totalförsvar och naturvärden. Gruvverksamhet på den avsedda platsen anses därigenom inte vara en lämplig markanvändning.

Av Tranås kommuns yttrande framgår att miljökonsekvensbeskrivningen är ofullständig och bör kompletteras med förväntad påverkan på varje parameter som ingår i statusklassningen av Adelövsån och Noen och att uran bör ingå i bedömningen, riskerna med ett ökat flöde i Adelövsån, erosion, översvämning och transport av växtnäringsämnen, konsekvenserna för Tranås kommuns dricksvattenförsörjning nedströms sjön Sommen vid haverier inklusive dammbrott, miljökonsekvenser för avledning av vatten via Vättern istället för Adelövsån, motivering varför Adelövsån valts samt miljökonsekvenser av och risker med transporter till och från anläggningen.

Av Ödeshögs kommuns yttrande framgår att kommunen beslutat att avstyrka bearbetningskoncession då den inte på ett tillfredsställande sätt tar hänsyn till hushållningsreglerna i miljöbalken, att miljökonsekvens-beskrivningen inte ska godkännas på grund av stora brister gällande påverkan på Gyllingesjön, Stavabäcken och Vättern och att verksamheten ska prövas utifrån och följa Weserdomen (mål C-461-13). Påverkan på miljökvalitetsnormerna för Vättern behöver redogöras och det finns en stor risk att dricskvalitén i Vättern påverkas av föreslagen gruvetablering. Risken för påverkan på Vättern måste utredas redan i ansökan om bearbetningskoncession då påverkan kan bli stor både under och efter

brytningsperioden. Med hänvisning till det kraftiga skyfall som år 2007 allvarligt påverkade Stava, knappt fyra kilometer norr om planerat dagbrott, betonar kommunen vikten av att ordentligt utreda placeringen och utformningen av sandmagasinet och utjämningsdammen och deras invallning. Miljökonsekvensbeskrivningen behöver även kompletteras med påverkan på rödlistade arter och arter upptagna i art- och habitatdirektivet.

Av yttranden från privatpersoner, fastighetsägare, organisationer, förbund, föreningar, företag, teknisk nämnd och kommun m.fl. framgår att flertalet framför oro över planerad gruvetablerings påverkan på Vättern som dricksvattentäkt och riksintresse för vattenförsörjning samt risken för haveri och dammbrott. Många framför att gruvetableringen inte är lämplig med hänsyn till 4 kap. 2 § minerallagen och att planerad verksamhet inte kan bedrivas utan påtaglig skada på mark- och vattenområden i verksamhetens närhet. Flertalet anser att ansökan bör avstyrkas eller att miljökonsekvens-beskrivningen ska kompletteras då den bedöms som bristfällig. Synpunkter har även framförts mot att samråd inte genomförts inför det att miljökonsekvensbeskrivningen togs fram. Av yttrandena framgår synpunkter kring bl.a. påverkan på Natura 2000-områden, riksintressen, Svartåns avrinningsområde, dricksvattentäkten Sommen, sjön Roxen, Tåkern, Holaveden (Hålaveden), biosfärsområde Östra Vätterbranterna, grundvatten, yrkesfisket, nyckelbiotoper, vattensalamander, turismen och friluftslivet. Det framgår synpunkter kring råvattenuttaget, gruvans etablering på en vattendelare, att det är otydligt om gråbergsupplagets avledning kommer ske till Vättern eller Adelövsån samt att förväntad påverkan bör göras utifrån miljökvalitetsnormer för vatten (istället för kanadensiska värden) och vattendirektivets icke-försämringskrav. Vattenflöden i t.ex. Disevidån, Orrnäsån, Stavrebergsbäcken och Krokeksbäcken anses inte ha redovisats. Påverkan på flöden i Svartån vid normal- och högvattenflöde samt dammbrott behöver kompletteras. Beskrivningen av lokalisering och utformning av t.ex. sandmagasin och klarningsdammar bedöms bristfällig. Placering av verksamheten på en högplatå anges hota både Vättern och övriga vattendrag och vattensystem med kontaminering. Vikten av skydd för livsmiljöer och arter som omfattas av art- och habitatdirektivet framförs. Relevanta miljömål behöver klargöras i nationellt, regionalt som lokalt perspektiv däribland Vattenvårdsplan för Vättern. Verksamheten anses inte ha beskrivits så att konsekvenserna av utsläpp av restprodukter kan bedömas. Redogörelse för riksintressen ur totalförsvaret saknas. Flera förespråkar utvinning från befintliga deponier med gruvavfall som alternativ till planerad gruvetablering. Det har även framförts synpunkter kring trafik till och från planerad gruvetablering, användning och transport av starka kemikalier, buller, spridning av sand, bristande beskrivning angående uran och torium, kulturminnen/orörda landskap, risker förknippade med deponering av gruvavfall och följder av sprickor i berget med mera.

SGU har framfört att myndigheten avstår från att yttra sig i ärendet. Detta eftersom Bergsstaten, som kommer fatta beslut i aktuellt koncessionsärende, är en avdelning inom SGU.

Länsstyrelsen har haft avstämningar med SGI avseende laktesterna.

Skäl till komplettering

Enligt Högsta förvaltningsdomstolens (HFD) dom angående Norra Kärr, den 22 februari 2016, i mål nr 2047-14 ska prövningen av koncessionsansökan omfatta samtliga för gruvdriften nödvändiga anläggningar, vid tillämpningen av 3 och 4 kap. miljöbalken.

Inledningsvis behöver Länsstyrelsen ta ställning till vad domen innebär angående avgränsningen av miljökonsekvensbeskrivningen. Av övergångsbestämmelserna till den ändring av minerallagen som skedde genom SFS 2017:961, vilken trädde ikraft den 1 januari 2018, framgår att äldre föreskrifter fortfarande gäller för handläggning och prövning av ärenden som har inletts före ikraftträdandet. Detta innebär att den lagstiftning som gällde före den 1 januari 2018 ska tillämpas i detta ärende.

Enligt HFDs dom 2047-14 (sid 9) är regleringen i minerallagen avsedd att åstadkomma att prövning enligt 3 och 4 kap. miljöbalken ska göras så tidigt som möjligt och vid endast ett tillfälle. Domstolen lyfter vidare att genom att inte ha prövat hela verksamhetens markanvändning har inte heller den prövning av påverkan på Natura 2000-områden som föreskrivs i 4 kap. 8 § miljöbalken kommit till stånd.

HFD skriver också att det är uppenbart i det här fallet att verksamheten inte kan anses vara av sådan art att det går att avbryta efter en första etapp. HFD framför också att det ändå är viktigt att det redan tidigt i planeringen görs bedömningar av vad den planerade markanvändningen kan komma att innebära. Utifrån Länsstyrelsens granskning av ansökan finner Länsstyrelsen att ansökan inte är komplett enligt slutsatserna i HFDs dom. Det saknas redogörelser för vad den kommande markanvändningen kan komma att innebära för påverkan på Natura 2000-områden.

Miljökonsekvensbeskrivningen i det aktuella ärendet ska således uppfylla tillämpliga krav i 6 kap. miljöbalken i bestämmelsernas tidigare lydelse. Dvs före ändringen som skedde den 1 januari 2018 genom SFS 2017:955. Enligt HFDs dom ska 4 kap. 8 § miljöbalken prövas fullt ut och underlaget måste därför möjliggöra en sådan prövning av driftsanläggningarna. Utifrån det finner Länsstyrelsen att miljökonsekvensbeskrivningen inte uppfyller kraven på tillräckligt underlag för att kunna pröva ansökan mot 4 kap. 8 §

miljöbalken. Länsstyrelsen bedömer vidare att miljökonsekvens-beskrivningen inte heller ger ett tillräckligt underlag för att möjliggöra en bedömning av verksamhetens förenlighet i övrigt med 3 och 4 kap. miljöbalken.

Länsstyrelsen kan därför inte ta ställning till om koncession bör meddelas förrän ansökan kompletterats. Länsstyrelsen utvecklar sina skäl till kompletteringar, område för område, nedan. I avsnittet om miljökonsekvensbeskrivningen handlar det om direkta brister i miljökonsekvensbeskrivningen av verksamheten som behöver kompletteras, främst utifrån 6 kap. 3 och 7 §§ miljöbalken. I efterföljande stycken om riksintressen och Natura 2000 gäller kompletteringsbehoven hur verksamheten påverkar riksintressen och hur riksintressena beskrivs.

SYNPUNKTER PÅ MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNINGEN

Enligt 6 kap. 3 § miljöbalken är syftet med en miljökonsekvensbeskrivning för en verksamhet eller åtgärd att identifiera och beskriva de direkta och indirekta effekter som den planerade verksamheten eller åtgärden kan medföra dels på människor, djur, växter, mark, vatten, luft, klimat, landskap och kulturmiljö, dels på hushållningen med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt, dels på annan hushållning med material, råvaror och energi. Vidare är syftet att möjliggöra en samlad bedömning av dessa effekter på människors hälsa och miljön. Länsstyrelsen har att pröva 3 och 4 kap. miljöbalken. För att möjliggöra en samlad bedömning av verksamhetens effekter på människors hälsa och miljö krävs en omfattande miljökonsekvensbeskrivning. Vad den ska innehålla regleras i 6 kap. 7 § miljöbalken.

LOKALISERINGEN

I prövningen av bearbetningskoncession ska tillämpningen av 3 och 4 kap. miljöbalken avgöras. Fyndighetens lokalisering är bunden till platsen. Placeringen och utformningen av driftsanläggningarna är däremot inte låsta till en plats eller utformning. Enligt 3 kap. 1 § ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning. För att kunna avgöra den frågan behöver miljökonsekvensbeskrivningen innehålla en redovisning enligt 6 kap. 7 § punkt 4 miljöbalken, som innehåller alternativa platser samt alternativa utformningar tillsammans med en motivering varför ett visst alternativ har valts.

Bolaget har, i inlämnad komplettering av miljökonsekvensbeskrivningen, redovisat en lokaliseringsutredning för placeringen av sandmagasinet och

utjämningsdammen. Av utredningen framgår vilka lokaliseringsalternativ som utretts samt vilka kriterier som har beaktats vid valet av platserna. Länsstyrelsen saknar motiveringen till de slutliga valen av plats utifrån de kriterier som utredningen baseras på.

Bolaget ska därför göra en utökad kompletteringsutredning för samtliga driftsanläggningar samt komplettera befintlig utredning med en tydligare motivering till valet av plats. Utredningen ska inkludera transportväg till och från verksamheten. Av motiveringen bör framgå hur de beaktade kriterierna i utredningen förhåller sig till varandra för de studerade alternativen och vad som varit avgörande för det slutliga valet av platserna. Bolaget ska särskilt beakta val av plats i relation till påverkan på riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. Utgångspunkten ska vara de värden som respektive riksintresse avser att skydda.

Länsstyrelsen lyfter nedan några förutsättningar som anses som särskilt viktiga aspekter att beakta i lokaliseringsutredningen.

Geohydrologiska förhållanden
Sandmagasinet föreslås lokaliseras på vattendelaren mellan Sommens och Vätterns avrinningsområden. Magasinet kommer att omges av uppsamlingsdiken och allt vatten från sandmagasinet planeras avledas söderut till Adelövsån. Gråbergsupplaget föreslås placeras i Vätterns avrinningsområde. Avrinningen från upplaget planeras att samlas upp i anlagda diken och avledas österut till en dagvattendamm som står i förbindelse med klarningsmagasinet vid sandmagasinet.

Av miljökonsekvensbeskrivningen från år 2012 framgår att i förkastningsbranten i väster längs Vätternstranden är graniten starkt deformerad. Geohydrologiska utredningar rörande läckage från sandmagasin och gråbergsupplag med avseende på geologiska förhållanden, markens sprickighet och grundvattnets rörelser är inte utförda. Länsstyrelsen bedömer att det är viktigt att de geohydrologiska förhållandena mellan olika lokaliseringsalternativ jämförs och att diffusa utsläpp uppskattas/beräknas för att kunna ta ställning till vilken som är den lämpligaste platsen. Om utvinningsavfall kommer hanteras på andra platser än i gråbergsupplag och sandmagasin ska dessa platser också undersökas utifrån geohydrologiska förutsättningar.

Natur- och kulturmiljövärden
En övergripande genomgång av vilka kända natur- och kulturmiljövärden som finns inom respektive lokaliseringsalternativ är viktigt för att kunna utforma och anpassa verksamheten så att natur- och kulturmiljövärden i den mån det är möjligt skyddas och bevaras.

Länsstyrelsen Östergötland framför att enligt 3 kap. 3 § miljöbalken ska mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt, så långt som möjligt, skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön. Den komplettering av naturvärdesinventeringen, som bolaget har tagit fram belyser Hålavedens naturvärden på ett bra sätt. Miljökonsekvens-beskrivningen som helhet belyser dock inte hur dessa påverkas. Mot bakgrund av anläggningarnas placering i odlingslandskapet gör Länsstyrelsen Östergötland bedömningen att ansökan behöver kompletteras med en redogörelse över påverkan på de höga natur- och kulturmiljövärdena och på vilket sätt hänsyn har tagits till dessa vid val av plats för utjämningsdamm och sandmagasin.

Länsstyrelsen delar Länsstyrelsen Östergötlands bedömning att det är viktigt att natur- och kulturmiljövärden av betydelse utgör underlag för val av plats för samtliga driftsanläggningar.

Länsstyrelsen bedömer att det inte är ett krav i det här skedet att beakta 7 och 8 kap. miljöbalken men konstaterar att det finns arter som är skyddade som på sikt kan påverka möjligheten till att lokalisera verksamheten till vissa platser. Länsstyrelsen rekommenderar därför bolaget att ta hänsyn även till detta i lokaliseringsutredningen.

Transporter
I miljökonsekvensbeskrivningen från år 2012 redovisas att transporter till och från verksamheten kan ske via egen påfart till E4an. Trafikverket yttrade sig år 2012 om att en sådan lösning inte är möjlig. I kompletteringen år 2018 redovisas att det behövs en väg mellan väg 1008 och industriområdet. Länsstyrelsen bedömer att bolaget behöver utveckla hur de avser att transporter till och från verksamheten ska bedrivas samt i vilken omfattning. Olika alternativ med för- och nackdelar bör framgå och ställas i relation till val av plats för övriga driftsanläggningar.

Länsstyrelsen bedömer utifrån befintliga vägar att det inte är lämpligt med transporter genom Gränna.

AVFALL OCH MATERIALKARAKTERISERING

En stor fråga för en gruvverksamhet är hur det utvinningsavfall som uppkommer ska hanteras. Enligt SGUs vägledning av prövning för gruvverksamhet ska frågan om utvinningsavfall bedömas i en miljöprövning enligt 9 kap. miljöbalken och där tillämpas utvinningsavfallsförordningen (SFS 2013:319). Det krävs dock redan i detta skede en övergripande bild av avfallets egenskaper med avseende på lakning och hur förväntad spridning av lakvatten kommer ske, både genom recipient och diffus spridning med grundvatten. Detta för att kunna avgöra påverkan på riksintressen och Natura 2000-områden. Detta är också i linje med 22 § 2 punkten

utvinningsavfallsförordningen som anger att bolaget ska ta hänsyn till avfallshanteringen redan vid utformningen av verksamheten.

Naturvårdsverket framför att det inte går att avgöra om det material som använts till materialkarakteriseringen ger en representativ bild över fyndigheten och omgivande berg i form av förekommande geologiska enheter. Naturvårdsverket anger också att de anser att den metod av laktest (skaktest, skakförsök) som använts generellt inte är lämpliga att använda på utvinningsavfall som metod för att ta fram information om kemisk sammansättning över tid i lakvatten. Vidare framför Naturvårdsverket att anledningen till detta är dels att dessa tester inte speglar de vittringsförlopp och den förändring som ett vittrande utvinningsavfall genomgår, dels att det kan ifrågasättas om kemisk jämvikt kan uppnås för utvinningsavfall under testets genomförande. Dessa tester baseras på antagandet att kemisk jämvikt uppnås mellan lakvatten och avfall under testets utförande. Det kan därför ifrågasättas om resultaten från testerna ovan ger en representativ bild av de verkliga förhållandena.

Statens geotekniska institut (SGI) framför att metoderna som använts för att uppskatta avfallets syraproducerande egenskaper är genomförda enligt rekommenderad metod. SGI framför också att det för detta avfall sannolikt hade varit bättre att genomföra kolonnförsök än fuktkammarförsök därför att resultaten är lättare att tolka om syftet är att få information om utlakade mängder av miljö- och hälsostörande ämnen över tid. Fuktkammarförsöket är inte i huvudsak utformat för att ge den sortens information.

Länsstyrelsen anser att bolaget ska motivera de valda undersöknings-metoderna mot bakgrund av Naturvårdsverkets uttalande att det inte går att avgöra om det material som använts till materialkarakteriseringen ger en representativ bild över fyndigheten och omgivande berg i form av förekommande geologiska enheter. Bolaget ska också jämföra de metoder de använt och resultat mot kraven på materialkarakterisering i utvinningsavfallsförordningen. Om jämförelse inte går att utföra ska kompletterande tester göras så att jämförelse möjliggörs. T.ex. kan det utgöras av kolonnförsök enligt vad SGI framfört.

Bolaget noterar själva att relativt stora mängder bly kommer att laka från utvinningsavfallet och anger sedan att detta ska begränsas genom avskiljning i anrikningsverk. Enligt 6 kap. 7 § punkt 2 miljöbalken ska bolaget redovisa vilka försiktighetsåtgärder som ska vidtas. Länsstyrelsen bedömer att bolaget tydligare ska beskriva metoderna för avskiljning av bly samt redogöra för den förväntade halten i lakvattnet. Särskilt intressant är detta också mot bakgrund av att bly finns i sulfidmineralet blyglans. Sulfider tenderar generellt att vittra. Beskrivning av förekomsten av blyglans/bly och

eventuella miljökonsekvenser vid läckage till recipienter saknas och ansökan ska därför kompletteras med detta.

Det är också viktigt att i detta tidiga skede planera för hur området ska efterbehandlas vid avslutning av verksamheten. Det är då viktigt att marken åter kan användas till motsvarande markanvändning som idag. Det är därmed viktigt för bedömning om vad som är en lämplig markanvändning att bolaget redan nu redovisar hur marken ska kunna återgå till dagens markanvändning utan risk för att föroreningar sprids i framtiden (6 kap. 7 § punkt 1 miljöbalken).

ÖVERGRIPANDE RISKER

För att kunna göra en samlad prövning av påverkan på Natura 2000-områden behöver även övergripande risker för de olika driftsanläggningarna redovisas i miljökonsekvensbeskrivningen. Enligt 6 kap. 7 § punkten 2 ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla en redogörelse för de åtgärder som planeras för att skadliga verkningar ska undvikas, minskas eller avhjälpas.

I SGUs vägledning för prövning av gruvverksamhet (2016:23) framgår att den övergripande placeringen för verksamheten behöver redovisas, vilket även framgår av 6 kap. 7 § punkt 1 i miljöbalken. Det inkluderar en övergripande beskrivning av hur sandmagasinet och utjämningsdammen ska utformas. Ett dammhaveri skulle kunna påverka enskilda bostäder, E4an, Vättern samt andra nedanför belägna Natura 2000-områden. Bolaget har varken beskrivit konsekvenserna av ett eventuellt haveri av sandmagasin eller vilka försiktighetsmått som behöver vidtas. Detaljutformningen av sandmagasinet och utjämningsdamm hör hemma i en miljöprövning men för att Länsstyrelsen ska kunna ta slutlig ställning till om det krävs ett Natura 2000-tillstånd för verksamheten eller inte behöver övergripande risker och försiktighetsmått beskrivas. Alltså ska en övergripande riskanalys inklusive en översiktlig beskrivning av de åtgärder som planeras för att skadliga verkningar ska undvikas, minskas eller avhjälpas tas fram. Riskanalysen ska belysa samtliga driftsanläggningar.

PROCESSAVLOPPSVATTEN

För att bedöma verksamhetens påverkan på miljön enligt 6 kap. 7 § punkt 3 miljöbalken behöver bolaget komplettera ansökan med en tydligare redogörelse för hur processavloppsvattnet ska hanteras. Bolaget redogör för att rening ska ske i anrikningsverket. Länsstyrelsen anser att bolaget ska komplettera miljökonsekvensbeskrivningen med vilken kvalité avloppsvattnet beräknas ha efter rening samt vilka mängder som beräknas uppstå och vart processavloppsvattnet ska ledas efter rening.

VATTENUTTAG

Enligt 6 kap. 7 § punkt 3 miljöbalken ska miljökonsekvensbeskrivningen innehålla de uppgifter som krävs för att påvisa och bedöma den huvudsakliga inverkan på människors hälsa, miljön och hushållningen med mark och vatten samt andra resurser som verksamheten kan antas medföra.

Enligt ovan bedömer Länsstyrelsen att bolaget tydligare behöver redogöra för sin användning av vatten vid verksamheten. Bolaget anger att 25 l/s kommer gå ut från klarningsdammen vid ett normalår och normal drift. Länsstyrelsen tolkar att detta flöde gäller vid stabila förhållande och anser att bolaget ska redovisa hur flödet från verksamheten påverkas vid t.ex. kraftig nederbörd och om avbördningskapaciteten i nedströms lokaliserade recipienter är tillräcklig för att ta emot vattnet.

På motsatt vis ska bolaget också redogöra för hur de under perioder med låg nederbörd/torka avser säkerställa tillgång till det vatten som krävs för att vattenbegjuta sandmagasinet. Bolaget ska här redovisa vilka möjliga vattenmagasin som kan komma att användas för att säkerställa de volymer/flöden som behövs för samtliga driftanläggningar.

ÖVERSIKTSPLANER

Länsstyrelsen har i sitt slutliga yttrande en skyldighet att yttra sig över hur den planerade verksamheten är förenlig med kommunernas översiktsplaner (5 § Förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden).

Jönköpings, Tranås och Ödeshögs kommuner berörs alla direkt av lokaliseringen av verksamheten. Samtliga kommuners ställningstaganden i deras översiktsplaner behöver därför beskrivas och hur föreslagen verksamhet överensstämmer med kommunernas planering. Sedan ansökan år 2012 har Jönköping tagit fram en ny översiktsplan som antogs år 2016. Därför behöver ansökan kompletteras med hur verksamheten förhåller sig till den gällande översiktsplanen. Jönköping tar upp dels risker i förhållande till andra motstående intressen samt hur områdets utveckling kan påverkas.

PÅVERKAN PÅ RIKSINTRESSEN ENLIGT 3 OCH 4 KAP. MILJÖBALKEN.

I ansökan från år 2012 redovisar bolaget vilken påverkan verksamheten inom koncessionsområdet kommer att ha på kringliggande riksintressen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken. I kompletteringarna år 2018 har bolaget fokuserat på driftsanläggningarnas påverkan på riksintressen. Länsstyrelsen kan inledningsvis konstatera att Länsstyrelsen inte ser något behov av komplettering på den del som avser koncessionsområdet specifikt. Länsstyrelsen ska dock i enlighet med HFDs dom 2047-14 i prövningen av bearbetningskoncession tillämpa 3 och 4 kap. miljöbalken på hela verksamheten samlat. Som Länsstyrelsen konstaterat ovan krävs det i

prövning av bearbetningskoncession en fullständig prövning av påverkan på Natura 2000-områden från samtliga nödvändiga anläggningar för verksamheten. Av 4 kap. 8 § miljöbalken framgår att en användning av mark och vatten som kan påverka ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2 miljöbalken och som omfattar verksamheter och åtgärder som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken får komma till stånd endast om sådant tillstånd lämnats.

Länsstyrelsen har alltså att bedöma om den aktuella mark- eller vattenanvändningen och de verksamheter och åtgärder som följer av denna markanvändning på något sätt kan påverka miljön på ett betydande sätt i ett Natura 2000-område. När det är klargjort kan Länsstyrelsen ta ställning till om den påverkan som kan följa av en verksamhet eller åtgärd, som omfattas av markanvändningen, kan innebära en sådan påverkan som avses i 7 kap. 28 a § miljöbalken och därmed att tillstånd krävs.

Länsstyrelsen anser att underlaget, för den aktuella mark- och vattenanvändningen som följer av ansökan, inte är tillräckligt för att avgöra om verksamheten kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt. Enligt dom i miljööverdomstolen (MÖD 2003:95) framgår att underlaget behöver vara lika omfattande vid en prövning av tillåtlighet som i en fullständig miljöprövning enligt 9 kap. miljöbalken. Bolaget behöver också visa att verksamheten tillsammans med andra pågående och planerade verksamheter eller åtgärder inte, i enlighet med 7 kap. 28 b § miljöbalken, kommer att skada ett Natura 2000-område. Det betyder också att alla driftsanläggningar ihop med påverkan från brytningen behöver prövas tillsammans. Det går alltså inte att bedöma en åtgärd i taget.

Länsstyrelsen behöver inför sitt ställningstagande ha tydlig information om något riksintresse enligt 3 och 4 kap. miljöbalken påverkas. Utifrån föreslagen lokalisering av driftsanläggningar bedömer Länsstyrelsen att beskrivning av påverkan på följande riksintressen enligt 3 kap. 5, 6, 8 och 9 §§ och 4 kap. 2 och 8 § miljöbalken behöver utvecklas:

1. Svartån och Noån: Riksintresse för naturvård (NRO06002),
2. Sommen: Riksintresse för naturvård (NRO06001, NRO-05-42) och friluftsliv (FF 06, FE 02),
3. Vättern: Natura 2000-området Vättern (Södra) (SE0310432), Riksintresse för naturvård (NRO06006), rörligt friluftsliv (4 kap. 2 § miljöbalken), dricksvattenanläggningar, yrkesfiske och vattenbruk.
4. Natura 2000-områden som kan skadas av verksamheten utifrån lokaliseringsutredningen, den övergripande riskanalys samt de geohydrologiska undersökningarna. Detta gäller både de Natura 2000-områden som redan har identifierats i ansökningshandlingarna och eventuellt tillkommande områden.
5. Försvarets influensområde för luftrum (MSA-område TM0056)

SVARTÅN OCH NOÅN

I kompletteringen framgår att allt vatten ska ledas österut till Adelövsån, men att det finns en möjlighet att avleda delar av anläggningarnas vatten till Vättern. Vid ett möte med bolaget den 24 april 2018 har bolaget klargjort att allt vatten ska avledas österut. Efter utsläpp till Adelövsån rinner vattnet vidare till sjön Noen. Noen ingår i riksintresset enligt 3 kap. 6 § miljöbalken för naturvård som även inkluderar Noån, sjön Ralången, en del av Svartån och Säbysjön. Värdet i riksintresset utgörs av fauna i både sjö och vattendrag samt flora i sjö. I värdebeskrivningen för Noen och Noån anges att kalkhaltigt vatten och artrik flora och fauna utgör grund för riksintresset. Området uppges ha god utterstam. Ingrepp som kan skada förutsättningarna för riksintressets bevarande är bl.a. näringstillförsel, tillförsel av organiska gifter, tungmetallnedfall eller utsläpp och avloppsutsläpp (registerblad: NRO06002).

I kompletteringen år 2018 redogör bolaget för halter i Noen i relation till Canadian Council of Ministers of the Environment värden för att skydda den känsligaste arten i akvatiska ekosystem. De ska motsvara ett värde för Predicted No Effect Concentration (PNEC). Länsstyrelsen anser att bolaget dessutom ska relatera beräknade halter till miljökvalitetsnormer för vatten. Enligt 6 kap. 7 § punkt 2 i miljöbalken ska en miljökonsekvensbeskrivning innehålla de åtgärder som planeras för att skadliga verkningar skall undvikas, minskas eller avhjälpas och hur det ska undvikas att verksamheten eller åtgärden medverkar till att en miljökvalitetsnorm enligt 5 kap. miljöbalken inte följs. Länsstyrelsen anser att miljökonsekvensbeskrivningen inte uppfyller kraven i 6 kap. 7 § punkt 2 miljöbalken genom att bolaget endast har redovisat koncentrationer i relation till PNEC-värden. Ansökan behöver därför kompletteras med uppgifter om påverkan i relation till miljökvalitetsnormerna för vatten och de biologiska, kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorer som kan komma att påverkas. Vid behov ska bolaget även redovisa vilka åtgärder som kan genomföras för att minska eller avhjälpa påverkan. Bolaget ska även visa på hur verksamhetens beräknade utsläpp står i förhållande till övriga källor (t.ex. massbalans uttryckt i kg/år).

Utterstammen är särskilt utpekad som riksintressant för riksintresset för naturvård. Underlaget bör därför visa på hur utterns födotillgång och reproduktion påverkas. Länsstyrelsen efterlyser därmed en riskbedömning av exponeringsvägar för metaller och bedömning av påverkan på uttern. Utterns födoval (fisk) kan eventuellt påverkas indirekt av förändrad näringsstatus, t ex genom utsläpp av kväveföreningar från verksamheten.

Vid Länsstyrelsens tidigare bedömning år 2012 av själva koncessionsområdet ingick ett omfattande underlag om vattenrecipienter. Det underlaget underlättade för Länsstyrelsen att bedöma påverkan på

riksintressen. Länsstyrelsen saknar liknande underlag för Adelövsån och nedströms lokaliserade riksintresseområden (se ovan) motsvarande de som gjordes för Stavabäcken, Gyllingesjön med flera i ansökan år 2012.

SOMMEN

Nedströms Säbysjön rinner vattnet vidare genom Svartån ut i sjön Sommen. Sommen är utpekad som riksintresse för naturvård och friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. De värden som är utpekade är klart vatten av hög kvalité, det rika fisklivet (storröding, insjööringen), glacialrelikter och fåglar (fiskgjuse och storlom) (registerblad, NRO06001, NRO-05-42).

Sådant som påtagligt kan skada områdets friluftsvärden bedöms bl.a. vara verksamheter som enskilt eller kumulativt kraftigt försämrar vattenkvaliteten på ett sätt som negativt påverkar fisket, båtlivet eller badmöjligheterna. Utpekade hot mot vattenkvalitén är ökade halter av organiska miljögifter, tungmetaller eller näringstillförsel. En hög bibehållen vattenkvalité är således av högsta vikt för Sommen och utgör en nyckelfaktor för att bevara såväl riksintresset för naturvård som riksintresset för friluftsliv (registerblad, NRO06001, NRO-05-42, FF 06, FE 02). Länsstyrelsen konstaterar att det saknas en redogörelse över påverkan på Sommen för såväl naturvård som friluftsliv. Bolaget ska redovisa utsläppshalter och mängder såväl till Sommen som i sjön (Sommen Västra, vattenförekomst WA68009474) och hur beräknade halter/mängder påverkar möjligheten att tillgodose riksintressena. I likhet med jämförvärden för sjön Noen ska värden ställas i relation till miljökvalitetsnormer för vatten och de biologiska, kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorer som kan komma påverkas. Redovisning av hur utpekade arter och vattnets egenskaper påverkas ska särskilt belysas.

VÄTTERN

Sjön Vättern är råvattentäkt för närmare 300 000 personer och utgörs av totalt nio separata Natura 2000-områden med (i stort sett) likartade vattenanknutna bevarandevärden. Länsstyrelsen bedömer att det är tillräckligt med en påverkansbedömning av Vättern (Södra-SE0310432) i detta fall. Vättern är också riksintresse enligt 3 kap. 6 § och 4 kap 2 § miljöbalken för natur och rörligt friluftsliv samt yrkesfiske och vattenbruk enligt 3 kap. 8 § miljöbalken. Vättern har därför stort bevarande- och skyddsvärde. Det är därför viktigt att frågan om eventuell påverkan på Vättern belyses grundligt i koncessionsskedet.

Enligt 3 kap. 8 § miljöbalken ska mark- och vattenområden som är särskilt lämpliga för anläggningar för vattenförsörjning skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningen. I Vättern finns tre anläggningar som beslutats utgöra riksintresse för

dricksvattenförsörjning. Länsstyrelsen anser att bolaget ska komplettera ansökan med underlag på hur verksamheten, sett över lång tid inklusive avslutad drift, eventuellt kan komma att påverka riksintressena för dricksvattenanläggningar. Möjligheten att nyttja anläggningarna ska inkluderas vilket Länsstyrelsen även anser berör influensområdet (råvattnet) till dessa anläggningar. Influensområdet bör anses motsvara Vattenskyddsområdet för Vättern. Underlaget innehålla information om hur driftsanläggningarna kan påverka dagens och framtida huvudmäns möjlighet att nyttja råvatten från Vättern för dricksvattenproduktion. Jämförelser ska göras mot Livsmedelsverkets gränsvärden för dricksvatten. Bolaget ska enligt 6 kap. 7 § punkt 2 miljöbalken redogöra för eventuella försiktighetsmått bolaget kan göra för att begränsa påverkan.

Eftersom Vättern utgörs av (totalt nio) Natura 2000-områden är det i samband med koncessionsprövningen som en samlad prövning av verksamhetens påverkan på Vättern ska göras. Underlaget behöver därför kompletteras med beskrivning av de eventuella diffusa utsläpp som kan medföras av att sandmagasinet, utjämningsdammen, industriområdet, dagbrottet och gråbergsupplaget är placerade inom Vätterns avrinningsområde. Bedömningen ska bygga på både ytavrinning och geohydrologiska undersökningar (grundvattenströmningar). Utsläpp till Vättern ska dessutom ställas i relation till miljökvalitetsnormerna för vatten och de biologiska, kemiska och hydromorfologiska kvalitetsfaktorer som kan komma att påverkas. Länsstyrelsen anser här att Vättern kan sägas utgöras av vattenförekomsten Vättern-Storvättern (SE 646703-142522).

Gällande riksintresset för yrkesfiske och vattenbruk kan främst tillförsel av metaller påverka näringens möjlighet till avsalu av fisk i förhållande till gränsvärden för saluföring. Bolaget bör därför komplettera med riskbedömning av de kommersiellt viktigaste målarterna inom yrkesfisket.

NATURA 2000-OMRÅDEN

Eftersom bolaget inte redovisat några geohydrologiska utredningar för platserna för sandmagasin och gråbergsupplag går det inte att uppskatta eventuella diffusa utsläpp och hur dessa skulle röra sig med grundvattnet. Länsstyrelsen fokuserade ovan på Vättern (Södra) men noterar att även sjön Tåkern teoretiskt kan beröras av diffusa utsläpp västerut eller norrut från sandmagasinet beroende på hur grundvattnet rör sig. Om alternativa lokaliseringar föreslås kan ytterligare Natura 2000-områden vara aktuella för bedömning. Den övergripande riskanalysen kan också komma att tydliggöra att andra Natura 2000-områden kan skadas.

Länsstyrelsen delar Länsstyrelsen Östergötlands bedömning i att tillstånd inte krävs för följande Natura-2000 områden: Holkaberg, Narbäck, svartåmynningen eller Västra Roxen. Beroende på vad resultatet av de

geohydrologiska utredningarna visar kan eventuellt en ny bedömning behövas för Natura 2000-områdena mellan sandmagasinet och Vättern.

Länsstyrelsen vill också klargöra att det är på grund av avståndet och de beräknade halterna i Svartåns mynning i Roxen som Länsstyrelsen inte anser att kompletteringar i relation till miljökvalitetsnormer för vatten enligt 6 kap. 7 § punkt 2 miljöbalken krävs för Västra Roxen eller Natura 2000-området vid Svartåns mynning i Roxen.

Bolaget ska utifrån ovanstående vid behov komplettera ansökan med ett uppdaterat underlag för samtliga Natura 2000-områden som kan skadas av verksamheten utifrån lokaliseringsutredningen, den övergripande riskanalysen samt de geohydrologiska undersökningarna.

FÖRSVARETS INFLUENSEOMRÅDE FÖR LUFTRUM (MSA-OMRÅDE)

En del av driftsanläggningarnas utbredningsområde överlappar med försvarets influensområde för luftrum (MSA-område). Bolaget har i ansökan inte redogjort för hur höjden på verksamhetens driftsanläggningar kan påverka influensområdet för luftrum. Bolaget ska komplettera ansökan med det. Samråd bör ske med försvarsmakten vid objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse.

De som deltagit i ärendet

I detta ärende har länsråd Anneli Wirtén varit beslutande och enhetschef miljöskyddsenheten Gustav Enander varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också deltagit avdelningschef miljö-och samhällsbyggnadsavdelningen Emma Willaredt, naturvårdshandläggare Mari-Janne Möller, enhetschef vattenenheten Bernhard Jaldemark, samhällsplanerare Leila Aalto samt länsjurist Ben Heimdal.

Anneli Wirtén

Gustav Enander

Så här hanterar Länsstyrelsen dina personuppgifter
Du hittar information om hur länsstyrelsen hanterar dessa på www.lansstyrelsen.se/dataskydd

Bilagor
Inkomna yttranden

Kopia (ej bilagor)
Tasman Metals AB magnus.leijd@tasmanmetals.se, msaxon@leadingedgematerials.com
Kommunstyrelsen i Jönköpings kommun kommunstyrelse@jonkoping.se
Kommunstyrelsen i Ödeshög kommun kommun@odeshog.se
Kommunstyrelsen i Tranås kommun tranas.kommun@tranas.se
Kommunstyrelsen i Aneby kommun info@aneby.se
Länsstyrelsen Östergötland ostergotland@lansstyrelsen.se
Naturvårdsverket kundtjanst@naturvardsverket.se
Trafikverket trafikverket@trafikverket.se
Landshövding
Länsråd